

Yıldız Ramazanoğlu*

* Yazar.

Uludere İçin Özür Dilemması

28 Aralık 2011’de Şırnak Uludere’de 34 insanın bombalanması olayının üzerinden saatler geçmeden vurulanların masum insanlar olduğu anlaşılmıştı. Hiç zaman kaybetmeden özür dilenmesi gerekirdi. Geçen her gün, her saat yüreklerdeki yarayı, toplumsal kopuşu ve aramızdaki duygusal yabancılaşmayı artırırken; katı bir tutum takınanlar neden bu yolu seçiyordu acaba? Beklenen özür haftalarca gelmedi. Buluşan Kadınlar İnisyatifi’nden birkaç arkadaşımızla kendi özrümüzü dilemek, kardeşliğimizi, dayanışmamızı, empatimizi ortaya koymak, insanlıktan yana safımızı belli etmek üzere 12 Şubat 2011’de Batman’dan yola çıktığımızda, karlı vadilerin ıssızlığı karşılaştığımız çetin koşulların habercisiydi. Yaşamak için sınır ticaretinden başka seçenekleri olmayan insanların sıfır noktasındaki unutulmuş hikâyesiydi aslında şahit olduğumuz durum.

“Bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir” diyen İslâm dinine mensubiyet duyan insanlar, nasıl böyle duyarsız davranabildiler? Peygamberimizin bu dünyadaki rolü, insanoğlunun her türlü üstünlük iddiasını geçersiz kılmak, insanlar arasında güçle, baskıyla kurulan eşitsiz ilişkileri ortadan kaldırmak, cinsiyet, kavim, statü, servet gibi gerekçelere göre yanardöner olmayan hakiki adaleti tesis etmektir. Akıl ve irade, yere göğe, dağlara teklif edildiğinde hiçbiri kabul etmemişti. Bu ağır sorumluluğu insan üstlendi. Akleden, kalbi kuşanan insanın bu vahim katliamı görmezden gelmesi düşünülemezdi.

Aradan 15 ay geçtikten sonra açıklanan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Uludere Alt Komisyonu Raporu, gerçeklerden çok uzakta ve insanların “rapor zamana yayılacak, olay karartılacak” yönündeki kuşkularını doğrular nitelikteydi. Faillerin raporda hiçbir şekilde yer almaması düşündürücü ve kaygı vericiydi.

Komisyon üyelerinden Ertuğrul Kürkçü’nün kaleme aldığı muhalefet şerhi bu yüzden çok önemli.¹ Buna göre 28-29 Aralık 2011’de gece yarısı gerçekleşen katliamı anlamak, açıklamak ve sorumluları ortaya çıkarmak adına kurulan komisyon, raporun hazırlanmasını zamana yaymış, yaşananları soğutmaya çalışmış ve soruların hiçbirini cevaplamayı başaramamıştı. Üstelik mağduru bir kez daha kurban eden bir üslup benimsenerek katliamın sebebi kendileriymiş gibi Uludere halkı suçlanmıştı. TSK uçaklarından atılan bombalar nedeniyle 34 insanın hayatını kaybetmesi yüzünden 34 kez müebbet hapsi gerektiren eylemde hiçbir suç görmeyen bir rapordu bu. Kaçakçılığı öne çıkararak tarihsel yurtlarını ortadan ikiye bölen sınırın iki yakası arasında yüz yıldır mal götürüp getiren Uludere köylülerini neredeyse kendi ölümlerine sebep olmaktan suçlu ilan eden bir rapor...

Raporun sonuç bölümünde hiçbir insani ya da mantıki açıklaması olamayacak olan katliamı arka plana iterek kaçakçılıkla mücadeleye yönelik güvenlik tavsiyelerine yer verilmiş. Devletin ve otoritenin âli menfaatleri söz konusu olduğunda, algılar insani olana kapanıyor ve bütün yaşatılanlar mevcut sistemin bekası penceresinden görülüyor.

Kürkçü’nün dediği gibi komisyon çoğunluğu, Genelkurmayı ve hükümeti inceleme dışına çıkaracak bir yoldan gitmeyi benimsemiş ve sonunda öznesi olmayan bir katliam

¹ <http://www.bianet.org/bianet/siyaset/145054-uludere-raporu-hakikati-yok-ediyor>, 13 Mart 2013.

raporu kaleme almayı başarmış! 34 Uludereli köylüyü kim öldürdü sorusuna, çoğunluğun verdiği cevap: “Uçaklar!”

Hayatını kaybedenlerin 27’sinin ailesi köy korucusu olup ölenlerden biri de bizzat köy korucusuydu. Bunlar bilindiği halde ölenlerin kimliği ve niteliği uzun süre açıklanmayarak karartma uygulanabildi. PKK’lı olduklarını ima eden açıklamalarla zihinlerde olumsuz izler bırakıldı. Bu genel algı şimdi bile dağılmış değil. CHP Ankara milletvekili TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyesi Levent Gök’ün yazdığı muhalefet serhinde belirttiği gibi, olayda ölenlerin çocuklar olduğu anlaşılınca devlet bütün kurumlarıyla bir akıl tutulması yaşadı.² Hükümet üyeleri ilk saatlerde vahim hatayı hemen kabul edip acıyı ve üzüntüyü açığa vurmak yerine gereksiz bir müdafaaya geçti.

Qılaban’a (Uludere) bağlı Bêjuh (Gülyazı) ve Roboski (Ortasu) köyleri, 1990’lı yılların başlarında güvenlik güçleri tarafından boşaltılan köylerden sürgün edilen insanların, tanıdıklarının ve akrabalarının yanına sığınmasıyla kurulmuştu. Köyler ve çevreleri mayınla döşeli olup bugüne kadar köy halkından kaçakçılık için Irak sınırına geçen beş kişi yaşamını yitirmiş, 20’den fazla kişi de sakat kalmıştı. Irak sınırının sıfır noktasında olan köyün üstünde konuşlanan Tugay Komutanlığı, bütün hareketliliği izlemekteyken yanlış bir adım atılması mümkün değildi köylülere göre. Ölenlerin üçü 13 yaşındaydı, toplam 17 çocuk 18’inde bile değildi daha. Sınırın 100 metre ile bir kilometre aralığında vuku bulan hadisede hayatını kaybedenlerin sivil ve çocuk olduğu anlaşıldıktan sonra da “Neden askerî ya da sivil acil müdahale araçları gitmedi de katır sırtında ya da traktörlerle aileler taşıdı ölülerini?” soruları çok soruldu ama seslenenler sadece kendi yankısını duyabildi.

Çocuklarının cesedini arayan insanlardan bile “kuzeyden gelip görüntülere giren PKK’lılar” üretme teşebbüsleri, can evinden vurulmuş ailelerin acısını katmerledi. Başbakan yardımcısı Bülent Arınç da cesetlerin taşınmasındaki gaddarlığı dile getirdi bir konuşmasında:

Bir ayıbımız da şu oldu; o parçalanmış insanların cesetlerini o insanların anneleri, babaları katıra yükleyerek köye getirdiler. Keşke orada devletimiz olabilseydi. Bütün imkânlarla o cesetleri biz alabilseydik ve ondan sonra hastaneye biz götürebilseydik. Ayakları katırın sırtından dışarıya taşmış insanların cesetlerini görmek bizi fevkalade üzdü. Sayın Başbakanımızı da üzdü.³

Ne var ki, bu hayıflanmaların hiçbirinde vahim durumun ne sorumlusu vardı ne de bir izahı. Mülkiye müfettişi raporuna göre son bombanın atıldığı saat olan 22:24’ten sonra, insansız hava aracı (İHA) görüntülerini izleyen uzmanlar 22:44’te hava operasyonuna maruz kalanların sivil vatandaşlar olduğunu değerlendirmişti. Bu gerçeğin günlerce saklanıp aylar sonra bile hâlâ “terörist zannı ve ihtimali” gibi algıların yayılmaya çalışılması, gerçek dışı iddialar ileri sürülerek hakikatli ve geçerli bir özürden, yüreklerin isyanını biraz olsun dindirecek iki kelimedenden kaçınılması ne ile açıklanabilir? Aslında faillerin hükümeti zayıflatmak gibi bir amaçlarının olabileceğine dair kuşkular uyandıran katliam, sonuçları itibarıyla bu yönde başarıya ulaştı ve siyasi sorumluları acze düşürdü.

Özür Dilememenin Dolambaçlı Yolları

² <http://t24.com.tr/haber/Uludere-raporuna-muhalefet-serhinin-tam-metni/225689>, 13 Mart 2013.

³ “32. Gün programı”, Kanal D, 27 Aralık 2012.

Hükümetin merhametli kanadından sayılan Bülent Arınç'ta bile devletin resmî kurumlarını her koşulda koruma refleksi harekete geçmişti. 30 Aralık 2011'deki beyanatında, "Burada terörist mi yoksa kaçakçı mı olduklarına dair bir tartışma var" dedikten sonra, "2 Ocak 2012 tarihinde, çok üzücü bir olay ölen sivil yurttaşlarımızdır, ancak grup takip edilirken elde edilen bulgular bir operasyon yapılmasını gerektirecek bulgular gibi görünmüştür" diyerek bir özür beyanının önünü kapatıyordu. Arınç'ın "şu aşamada resmî olarak özür dilemeyi gerektirecek bir durum yoktur, kanunlarla hüküm altına alınan tazminat ödenecektir" demesi çelişkilerle doluydu. "Yanlışlıkla öldüler" derken, en açık biçimde açığa çıkan masumiyet karşısında özrün gerekmediğini söyleyenler; sonra da özrün beyanı niteliğine büründürmek istedikleri tazminat ödeme halinin "bir nevi" özür kabul edilmesini istiyorlardı.

Zamanın İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin ise parçalanmış yürekleri kanattıkça kanattı. Şahin'in "Bölge terör örgütünün kontrolünde. Para hareketinin bir bölümü kaçakçılıktır. Ölen yaşı küçük gençler bu olayın sadece figüranlarıdır, o insanlara kaçak malı veren PKK onları güzergâhta dolap beygiri gibi katırlarıyla döndürüyor, özür dilenecek mahiyette bir olay değildir" sözleri vicdan sahibi bütün insanlarda infiale yol açtı.⁴

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik, "Sayın bakanın bu yaklaşımını ve üslubunu insani bulmuyoruz, tazminat ödememiz o insanların terörist ya da PKK figüranları olmadığını göstermektedir" diyerek tepkilerin önüne geçmeye çalışmıştı. Fakat her konuşma evlat acısıyla kavruhanların içini daha da yaktı. Peygamberimiz "Ya hayır söyle yahut sus!" der. Keşke haydi kasit demeyelim ama vahim hata ortaya çıktığında hükümetten "eğer bir hata varsa" gibi acımasız ve soğuk ifadeler yükselmiş olmasaydı.

Biz Roboski'de taziyelerimizi iletirken utancımızdan gözlerine bakamıyorduk annelerin, babaların, kardeşlerin. Çünkü bu sefer de "Bunları örgüt konuşturuyor, muhaliflerin telkinleriyle oyuna gelip tazminatları almayı reddediyorlar, aslında içlerinde teröristler vardı" sözleriyle kahrolmaktaydılar. "İçimdekini ifade etmekten aciz miyim, yaşadıklarımı ben biliyorum da anlatamaz mıyım" diye yanıtlıyorlardı ithamları. "Kaldı ki teröristi de böyle pervasızca bombalayamazsınız ve sorgulamak üzere sadece askerî olarak tutuklayabilirsiniz" diyordu Türkçe bilmeyen bir kadın.

Başbakan 6 Haziran 2012'de ATV'de yaptığı açıklamada hâlâ imal edilmiş yanlış algıyı güçlendiriyordu: "Bu kaçakçılığın başlangıcında terör örgütünün beslemesi vardır. O köyün evlatları bu işin içinde maalesef kullanılmıştır. Dersim'le ilgili özür ifadesi kullandık da, yani zannediyor musunuz şu anda aynı kelime kullanılmış olsa bu işler sulh olacak?" Özür kelimesinin kullanılmasının bu kadar zor gelmesinde artık kişisel bazı zafiyetler aramaktan başka çare kalmıyor. Çünkü özrün gereği olan tazminat da ödeneceğine göre sorun ne peki demek zorundayız. İnsanı gizli ya da açık kuşatan, ele geçiren, aman vermeyen enaniyet mi?

Olayın mahiyeti ve failer hakkında tereddütten bir türlü kurtulamayan güvenlik güçleri, ailesinden 29 kişiyi kaybetmiş olan Faruk Encü'yü hükümet görevlilerine taş atmaktan jet hızıyla tutuklayabiliyordu mesela. Demek ki bir suç işlendiğinde olayların aydınlatılma hızı, failin konumuna göre değişiyordu.

Bu ülkede büyük katliamlar yaşandı. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Rize'de şapka giymedikleri gerekçesiyle insanlar bombalandı. Dersim halkı kalkışma bahaneleri üretilerek büyük bir imha harekâtına maruz bırakıldı. Tüm bunları geride bırakmak istediğimiz bir

⁴ NTV, 22 Mayıs 2012.

zamanda Uludere’de yaşananların affedilmesi nasıl mümkün olacak? Uludere olayı başta olmak üzere bütün kıyımlar ve kayıplar üzerine yürekten bir yüzleşme gerekiyor. Yüzleşme, düşmanlaştırma, mahkûm etme ya da karşılıklı yeni bir kavga başlatma süreci değildir. Geçmiş, tedavi, onarma ve telafi istenciyle sağlıklı bir şekilde algılama ve anlama cesaretidir. Bu çabaların dünyada birçok örneği var ve başka tecrübelerden istifade edebilmek önümüzde yepyeni ufuklar açabilir. Güney Afrika’daki Hakikatleri Araştırma Komisyonları insanların acılarını ifade etmesinde ve zihniyetlerin değişmesinde önemli rol oynadı mesela. Uludere örneğinde ise, Türkiye’deki birçok olayda olduğu gibi, her şeyin üzeri unutuşun örtüsüyle örtülmek isteniyor. Bir kuru özür ifadesinin bile çok görülmesi, güçlünün güçsüz karşısındaki kibri, akıl, kalp ve vicdanların insanlar arasında kurulan ast üst hiyerarşisinin bulanıklığı içinde tutulmasından, bilinçaltına yer etmiş olan üstünlük iddiasının dışavurumundan başka bir şey değil. Kürkçü’nün şerhinde açıkladığı şey çok önemli:

Kafilenin bir PKK kolu değilse ne olacağına dair bir akıl yürütme yapılmadığı, başından beri birçok düzeyde uzmanlar arasında sahada yürüyenlerin kim olduğuna dair var olan kuşkuların sanık veya/şüpheli lehine yorumlanması ilkesinin hiçe sayıldığı; kafilenin ne türden bir tehdit teşkil ettiğine dair hiçbir somut değerlendirme yapılmaksızın ve prosedürler gözetilmeden ateş altına alındığı, ateş altına alınmasından önce kafilenin uyarılması ve teslimine zorlanmasını sağlayacak hiçbir girişimde bulunulmadığı açıktır. Peki, daha önce değilse bile ilk saldırı sırasında ve sonrasında insansız hava aracı görüntülerinden, hedeftekilerin siviller olduğuna dair her türlü belirti ortaya çıkmasına rağmen, harekât, son kişi yok edilene kadar neden sürdü sorusu kesinlikle cevaplanmak zorundadır.

Kürkçü burada eğer bir ihtimal bu sivillerin arasına uzun zamandır aranan Bahoz kod adlı terörist karışmışsa onu yok etmenin zaferini kendilerine yazdıracak “maceracı askerler”den söz ediyor. Bu durumda Afganistan’da düğünleri, tarladaki kadınları, sokaktaki çocukları bombalayıp yüzlerce sivili öldürdükten sonra çoğu kez pardon deme gereği bile duymayan NATO komutanlarının hissiyatıyla ve pervasızlığıyla karşı karşıyayız demektir. “Değersiz kurbanlar” a dair yaratılan suçluluk imajı o kadar güçlüdür ki verilen “büyük terör savaşı”nda hepsi isimsiz ayrıntıya dönüşür.

Bu pervasızlığı besleyen şey ise toplumun geneli tarafından da içselleştirilen önyargı ve ayrımcılıktır. Melek Göregenli’nin çözümlediği gibi ayrımcılık, linç ya da cinayet gibi olaylara neden olduğunda ya da insanın en doğal haklarından olan yaşama hakkını elinden alan şiddetle sonuçlandığında bile, çoğunlukla mağdurun bu durumu, kendi davranışları ya da tercihleri sonucu hak ettiğine dair inançlar yaratılarak meşrulaştırılmaktadır.⁵ Mağdur farklı biçimlerde değersizleştirilerek ona dair toplumsal bir kanaat oluşturulur.

Olaydan birkaç gün sonra bölgeye ulaşan Güneydoğulu İslâmi kuruluşların ortak çalışma sonucu yaptıkları açıklama da kurbanların değersizliğini ortaya koyuyor:

⁵ Melek Göregenli “Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı, Ayrımcılık”, *Ayrımcılık: Çokboyutlu Yaklaşımlar* içinde, (der.) Kenan Çayır, Müge Ayan Ceyhan, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.

Bu gruba saldırı düzenlenmeden önce “Dur!” ihtarını ya da “Teslim ol!” çağrısı yapılmadığı bilinmektedir. Askerî birimlerce ihtar veya benzeri bir girişimin yapılmış olması durumunda ise bu katliam engellenmiş olacaktı. Ayrıca, İHA’lardan gelen verilerin savaş uçaklarını harekete geçirmeye yettiği yapılan resmî açıklamalardan anlaşılmaktadır. Biliyoruz ki savaş teknolojisi ne kadar ileri olursa olsun insani olguları, nüansları teşhis etmede yetersizdir. Bunun için ekstra bilgiler ve bulgular gerekir. Buna karşın görüntülenenlerin örgüt mensubu oldukları kesin olarak anlaşılrsa dahi yapılması gereken imha değil, önce sağ olarak ele geçirmektir. Bunun için bu kişilere “Teslim ol!” çağrısı yapılmalıdır. Geçmişte yaygın olarak kullanılan yargısız infazların yasalara aykırı olarak son zamanlarda savaş uçakları marifetiyle yapıldığı görülmektedir. Ortada açık bir hukuksuzluk olduğu aşikârdır. Heyetimiz bu katliamın, yukarıda anılan veriler ışığında “kasıtlı” yapıldığına dair güçlü delillerin olduğu inancındadır. Bu inancımıza karşın gerek Cumhurbaşkanı gerek Başbakan gerekse de hükümet ve iktidar partisi sözcülerinin katliama dair yaptıkları açıklamalar, olayın gereğince üzerine gidilemeyeceği ve aydınlatılabilmesi için gerekli çabaların gösterilmeyeceği yönündeki kaygılarımızı artırmaktadır.⁶

İHD ve Mazlum-Der’in bölgede ortaklaşa çalışmaları sonucunda yayınladıkları raporda da hiçbir şekilde dur ihtarında bulunulmadan yargısız infaz yapıldığı ve öldürülenlerin sayısı itibarıyla de bunun bir katliam olduğu ifade ediliyor.⁷

Uludere TBMM raporu hiçbir şekilde sadra şifa olmadı. Hâlâ mağdurların etrafında kuşku haleleri yaratmaya çalışan ifadelerle malûl. Özne gerek yok düşüncesini besliyor, üzgünlük bildiriyor. Bu çeşit özür imaları dünyanın hiçbir yerinde özür olarak kabul edilemez. İsrail’in Gazze ablukasını delmek üzere yardım malzemeleriyle yola çıkan Mavi Marmara gemisine yaptığı saldırı hakkındaki, “üzgünüz” ifadelerini neden özür dileme olarak kabul etmedik o zaman? Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, “çünkü haklılığın getirdiği özgüven vardı, tam bir özrü alana kadar mücadele ettik” diyor. Uludere’de de aynı şeyler geçerli. Devlet onuru ile başka bir devletten “regret” kelimesi yerine ısrarla “apologize” kelimesini talep ederken, kendi halkına gelince “üzüldük iyi olmadı bu iş, tazminatlarını verdik işte ama onlar da o kadar masum değil” şeklindeki özürlerin kabul edilmesi, kalpleri iyileştirmesi nasıl beklenebilir. Bu yöndeki her beyan özrü kabahatten büyük hale getirmiştir hatta. Özür dilenen tarafa biteviye yeniden özür dilenmesi hakkını vermiştir. Özür dilemek yerine özür beyanının etrafında dolaşan bütün kelimeler bir aynada parçalanıp çoğalmış ve durum sonsuz bir özür mecburiyetine dönüşmüştür.

New York Üniversitesi’nde özürler üzerine çalışan siyaset bilimci Ayda Erbal *Azad Alik*’teki yazısında özellikle de siyasal özürlerin içermesi gereken bileşenleri anlatırken özür

⁶ <http://www.on5yirmi5.com/genc/haber.73386/islamicilardan-uludere-raporu.html>, 3 Ocak 2012.

⁷ <http://www.sendika.org/2011/12/uludere-katliami-onizlenim-raporu-ihd-mazlum-der/>

dilenecek kabahatin ne olduğunun açıkça ifadesi, cümlelerin utanma, içtenlik ve tevazu içermesi, kabahati tekrarlamamaya ilişkin niyet ifadesi ve kabahatten dolayı oluşmuş maddi manevi zararı tazminden söz ediyor.⁸

Kaldı ki özür dilemede karşı tarafın özrü kabul etmesi zorunlu değildir. Bu, özel alanda nasılsa kamu alanında da böyledir. Özrün bir ağırlığı, kıymeti olabilmesi için bağlayıcılığı ve tekrarlanmayacağına dair irade beyanı olmak zorundadır. Nedamet, acıyı paylaşma ve empati duygusundaki içtenliğin öteki yürekteki yankısı önemli. Özrün iki tarafı da iyileştirmesinin temeli budur. Özür dilenen kişi ya da kişiler özrü kabul etmeye hazır olmayabilir, bunu talep etmeyebilir, sonsuza dek affetmeyebilir de, ama özrü kabul etmedikleri durumda düşmanlaştırılmamaları gerekir. Bunun garantisini hissetmek de bir insan hakkı. Burada mağduru daha da afişe etmeye, nefret nesnesi haline getirmeye yönelik bir kamusal özür şiddet içerir ki, bu agresif bir politik yatırım olarak görülebilir. Bu noktada özrü hiçbir biçimde kabul etmeyen örnekler var. Nazilerin bir günde yerle bir ettikleri Fransız köyü Oradour Sur Glane mağdurlarından çok az kişi hayatta kalmış. Bu kişiler sayısız sivil toplum örgütü ve siyasi kurumun özrünü kabul etmemişler. 1890'da Güney Dakota'da Wounded Knee bölgesinde büyük bir katliam yaşanmış. Amerikan Yedinci Süvari alayı Oglala Sioux kabilesini imha etmiş. 1990'lı yıllarda ABD resmen özür dilemek istediye de kalanlar bunu asla kabul etmemiş. Uludere'de hançereden gelecek bir özrü kabul etmeye, bağışlarına taş basıp bağışlamaya hazır yüce yürekler gördük oysa.

Adalet yolunda harekete geçmek için mağdurun kimliği, mensubiyeti, elbette asla önemli değildir. Fakat toplumsal bir gerçeklik olarak İslâm kardeşliği bağlamı da vardı ve bombalanan gençlerin birçoğu namaz kılan, Kur'an okuyan insanlardı. Yüksel Ülek'in annesi Emine Ülek "Çocuklarımızın doğru dürüst ceket ve ayakkabıları bile yoktu, her gelişlerinde suya düşmüş gibi ıslak ve çamurlar içinde oluyorlardı, kopan parçalarını çuvallara koyduk" derken; her kelime hakça paylaşmanın olmadığı, derin sınıfsal uçurumlara işaret ederek yeni özür maddeleri ortaya koyuyor. Suç otuz yıl öncesinden, bu güzel insanların yerlerinden edilmesiyle başlıyor zaten.

Yaralı kurtulan Hasan Ülek ilk bombayı duyduklarında neden kaçmadıklarını açıklamıştı grubumuza: "Bize yöneldiğini düşünemedik, korktuk ama yine de devlet bize bunu neden yapsın, bizim devletimiz sonuçta, biz ne yaptık ki?" 13 yaralı, beklerken soğuktan donarak ölmüş zaten. Aileler buradaki koşulları ve uçan kuşu tanıyan yetkililerin, yanlışlık, operasyon hatası, terörist sandık açıklamalarını hiçbir zaman kabul etmediler.

Orada kardeşlerini kaybetmiş genç kızların, erkek kardeşleriyle kurdukları iyilik ve eşitlik dolu ilişkileri dinleyince gözümüzden bir perde daha kalktı. Aslında töre cinayetleri ve erkek vahşetiyle tanımlanmaya çalışılan Doğu'nun güzel yüzü açıldı. Babaların nasıl da ağırbaşlılıkla dinlediğine, kadınların özgüvenle konuştuğuna şahit olduk. Akrabalarının yarısı Irak'ta olan, birbirinden kız alıp veren insanların, komşuların birbirinden zoraki ayrılması suç zaten. Aslında hepsi Göyen aşiretinden oldukları halde yapay bir sınırla birbirlerinden koparılan insanların alışveriş yapmasından doğal ne olabilir? Emperyalistlerin koyduğu hukuki (!) bir sınır var ama normalde aralarında sınır yok, olamaz da. Aslında yaşanan tam bir sivil itaatsizlik örneği.

⁸ <http://azadalik.wordpress.com/2013/02/01/ozur-dilemek-bildiginiz-gibi-degil/#more-1697>

İslâmi Yaklaşım

Arkadaşlarıyla beraber ağır baskı ve işkencelerle yurdu Mekke'den çıkarılan, göçe zorlanan Peygamberimizin Medine'ye ulaşır ulaşmaz ilk işi, şehirde ve çevresinde birbirine düşman olarak yaşayan insanlardan barış içinde yaşayan bir topluluk oluşturmaktır. Bunu, bir akitleşme için kaleme alıp imzaya açtığı Medine Vesikası ile gerçekleştirdi. 13. maddeye göre takva sahibi müminler mütecevize karşı olacaklar ve bu kimse onlardan birinin evladı bile olsa, hepsinin elleri onun aleyhine kalkacaktır. Vesikanın tamamında takva, adalet duygusunun temeli olarak tanımlanıyor.⁹ Buna göre Allah ve adalet gününe inanan bir müminin bir katili himaye edip ona eman vermesi helal değildir. Müslüman olmayanların da güven içinde yaşadığı esenlik şehri Medine adalet üzerinde yükseldi.

Uludere'de ve dünyanın neresinde olursa olsun insan hayatı kutsaldır, korunmuştur, can haramdır, dokunulmazlığı vardır. Bir insanı kasten öldürmek ebedi cehenneme yol açar. Allah katında bir insanın canı kıymet bakımından bütün insanlığa denk gelir. Maide suresi 32. ayette açıkça bildirilir: “İsrailoğullarına (*Tevrat*'ta) şöyle yazmıştık: Kim bir kimseyi, bir kimseye mukabil (olmadan) veya yeryüzünde bir fesad (çıkarmış) olmaksızın (ölüm cezasını gerektiren bir suçu olmadığı halde) öldürürse, o takdirde bütün insanları öldürmüş gibidir.” Kim de onun (bir insanın) hayatını kurtarırsa, o takdirde bütün insanların hayatını kurtarmış gibidir. Said-i Nursi *Mektubât*'ın 15. mektubunda ayeti şöyle açıklar:

Bir masumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilemez, Cenab-ı Hakkın nazarında hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz, küçük büyük için ortadan kalkmaz, bir cemaatin selameti için bir ferdin hayatı ve hakkı feda edilmez.

Bu aslında zorunlu askerliği de içine alan geniş bir açıklama. Fakat der ki Nursi, “Hamiyet (fedakârlık) namına, kendi rızası ile olsa, o başka meseledir.” Uludere meselesinde teröristlerin gruba karışmış olduğu istihbaratından sürekli söz edilerek, işlenen günah mazur gösterilmeye çalışıldı. Oysa yine Nursi 22. mektupta şunları söyler:

Sen bir gemide veya hanede bulunsan, seninle beraber dokuz masum ile bir canı var, o gemiyi batırmaya, haneyi yakmaya çalışan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini semavata işittirecek derecede bağıracaksın. Hatta bir tek masum, dokuz canı olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.¹⁰

Komisyon raporu dindarlar arasında da kabul görmedi. Özgür-Der Diyarbakır Şubesi aşağıdaki açıklamayı yaptı:

Katliamı aydınlatması şöyle dursun, sorumlu mevkileri ve kişileri işaret etmesi, acılı ailelerin beklediği adaleti vaat etmesi gereken sözde rapor, olaya dair *yaşam hakkının ihlali* tespitini bile yapamayacak kadar aciz ve yanlı hazırlanmıştır. Savunma psikolojisiyle hareket edilmiş, olayda ihmali ve hatta kastı bulunmasına rağmen failer gizlenme ve hatta

⁹ Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, çev. Salih Tuğ, İstanbul: İrfan Yayınları, 1991.

¹⁰ Said Nursi, *Mektubât*, İstanbul: Sinan Matbaası, 1964.

aklanma yoluna gidilmiştir. Öyle ki yer yer en üst düzeyde katledilenler suçlanmış ve yakınları hakkında birtakım soruşturmalar bile açılmıştır. Hükümetin bu mesafeli duruşu sözde rapora da yansımış, olayın üstü örtülmeye ve kapatılmaya çalışılmıştır. Vicdandan, insan onuru ve haklarından, adaletten ve “özür”den yoksun bu raporu tanımıyoruz. Raporu hazırlayan komisyon üyeleri hazırladıkları bu rapordan utanmalıdırlar.¹¹

İslâm’da kisas vardır ama bağışlama da vardır, teşvik de edilir. Fakat bu yönde baskı yapmak da bir zulümdür, suçluyu kayırmak demektir. Tasavvuf geleneğimiz bağışlanmak için ömrünü verenlerin ya da yüce gönüllükle bağışlayanların faziletlerini anlatan hikâyelerle doludur. Bu tamamen karşılıklı kalp temasıyla alakalı. Burada aslolan “kul hakkı”dır ki, mağdur bunu kisas, diyet isteme ya da bağışlama hakkı olarak kullanırken kınanamaz, ondan hesap sorulamaz. Fakat yaşamakta olduğumuz barış sürecinde bütün tarafların bağışlayıcı davranmasına ihtiyacımız var. Peygamberimiz Mekke’yi fethettiğinde kendisini Mekke’den kovan, zulmeden, hatta sürgüne gitmesine sebep olan ve arkasına adam takıp öldürmeye teşebbüs eden insanları affetmişti.

Karlı yollardan geri dönerken bir yanımız orada kalmıştı elbette ama taziyenin, kucaklaşmanın, helalleşmenin buruk huzuru da yok değildi. Çünkü hiçbirimizin masum olmadığına, bu pervasız saldırının zihni rahatlığının oluşumunda hepimizin çeşitli düzeylerde katkımız olduğuna inanıyorduk. Uludere hakkında nedamet, empati, bağışlanma, anlama, mahcubiyet, özetle helalleşme zamanı kaçırılır, sonraki nesillere kalırsa, korkarım Oglala Sioux’larının affetmeyen yürekleri gibi bir kayaya çarpmak mukadder olacaktır.

¹¹ <http://www.haksozhaber.net/ozgur-der-roboski-katliamini-ortbas-cabasi-beyhudedir-36393h.htm>, 23 Mart 2013.